

Katarzyna Dzierżawin

Kair, badacz niezależny

POLSKA GWARA STUBNA KOŁO PRZEMYŚLA W TEKSTACH PISANYCH

Polish Language Variety in Stubno near Przemyśl in Written Texts

ABSTRACT: This article presents the essential information about the Polish language variety in Stubno, a village located about 20 km north-east of Przemyśl, close to the border with Ukraine. Until 1945, the village was inhabited by Poles, Ukrainians and Jews. A significant part of the paper is devoted to some passages authored by one M.W., a woman who lived in Stubno in 1924-2004 and kept records in her personal journals from 1981 and until her death. In this case, her parents were Poles, but maternal grandparents were of Ukrainian descent. The author of the analysed texts received primary education only, worked on a farm and raised children and never left the village for long periods of time. Also, the notes contain a number of information concerning mostly farming and significant events of both the country's and the world's history. In addition, the texts include a language commentary on the most important phonetic, morphologic, word-formation, syntactic and lexical features of the local variety that occurred in the records. Furthermore, the notes provide answers to some questions about regional features of the *Southern Kresy* (present-day Ukraine) as reflected in the language of native inhabitants including the extent of the influence of Ukrainian, together with its local variety of the Nadsannia region.

KEYWORDS: dialectology, Southern Kresy Polish, Polish-Ukrainian Language Contacts.

Stubno leży ok. 20 km na północny-wschód od Przemyśla, niedaleko granicy z Ukrainą. To duża wieś, jest siedzibą gminy. Pierwsza wzmianka o niej pochodzi z 1358 r., kiedy król Kazimierz Wielki oddał ją braciom Szymonowi i Leonowi za zasługi dla państwa. Jej nazwa dała podstawę sąsiedniej miejscowości Stubienko, która w dokumentach zaświadczona jest jeszcze przed 1323 r¹.

Pod koniec XIX wieku wieś zamieszkiwana była przez ludność wyznania greckokatolickiego – 616, rzymskokatolickiego – 222 oraz mojżeszowego – 57².

¹ W. Makarski, *Nazwy miejscowości dawnej ziemi przemyskiej*, Lublin 1999, s. 262.

² *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. XI, Warszawa 1880, s. 493.

W. Kubijowycz podaje, że w 1939 r. wieś liczyła 1410 mieszkańców, w tym 820 Ukraińców i 360 „łacinników” wyznania rzymskokatolickiego, ale mówiących gwara ukraińską³. II wojna światowa i przesiedlenia, które po niej nastąpiły zdeterminowały sytuację językową w Stubnie, 22.09.1945 r. w ramach repatriacji Stubno opuściło 116 rodzin ukraińskich⁴.

Gwara polska tych okolic umiejscawiana jest bądź to na peryferiach dialektu małopolskiego⁵, jako wschodni zespół gwarowy Rzeszowszczyzny, na którym koegzystują język polski i ukraiński⁶, bądź sytuowana jest poza granicami tego dialektu jako gwara nowsza mieszana⁷. Ponieważ przez wieki był to obszar etnicznie mieszany, niektórzy badacze łączą ją z polszczyzną południowokresową⁸. Ukraińską gwara nadszańską przedwojennego Stubna opisała M. Przepiórska-Owczarenko w pracy *Gwara nadszańska*⁹. Stubno było jednym z punktów badawczych, w którym zbierała materiały do monografii. Sytuację gwary pod koniec XX wieku, w sąsiadujących ze Stubnem wsiach Nienowce i Kalników, zbadała T. Kołodyńska¹⁰. Przedwojenne zapisy terenowe S. Hrabca, pozwoliły J. Riegerowi na opracowanie *Atlasu ukraińskich gwar nadszańskich*¹¹, który z jednej strony poświadcza lub konkretyzuje spostrzeżenia M. Przepiórskiej-Owczarenko, z drugiej uzupełnia je i pokazuje w nowym świetle¹².

Przedstawione niżej zapiski należały do pochodzącej ze Stubna M.W., która żyła w latach 1924-2004, a zapiski prowadziła od 1981 r. do śmierci. Zawierają one notatki

³ V. Kubijovyč, *Ethnic groups of the South-Western Ukraine (Halycyna-Galicia) 1.1.1939*, Wiesbaden 1983, s. 57.

⁴ *Polska i Ukraina w latach trzydziestych-czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych. Tom 2. Przesiedlenie Polaków i Ukraińców. 1944-1946* / Państwowe archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy; Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa – Kijów 2000, s. 503, 543.

⁵ K. Nitsch, *Wybór polskich tekstów gwarowych*, wyd. II, Warszawa 1960, s. 7, 25; S. Urbańczyk, *Zarys dialektologii polskiej*, Warszawa 1972, s. 89; E. Pawłowski, *Podział gwar małopolskich na tle wzajemnych wpływów gwarowych oraz nowych tendencji językowych*, „Rozprawy Komisji Językowej” WTN VI 1966, s. 201-202; M. Kucala, *Dialekt małopolski*, [w:] *Encyklopedia języka polskiego*, pod red. S. Urbańczyka, Wrocław – Warszawa – Kraków 1994, s. 61-62.

⁶ M. Karaś, *O ludowych gwarach Rzeszowszczyzny*, [w:] *Z dziejów kultury i literatury ziemi przemyskiej*, pod red. S. Kostrzewskiej-Kratochwilowej, Przemyśl 1969, s. 345-363.

⁷ K. Dejna, *Dialekty polskie*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1993, s. 86, m. 16.

⁸ Z. Kurzowa, *Polszczyzna Lwowa i Kresów południowo-wschodnich do 1939 roku*, Warszawa – Kraków 1983.; J. Kość, *Polszczyzna południowokresowa na polsko-ukraińskim pograniczu językowym*, Lublin 1999; A. Kwaśnicka, *Uwagi o fonetyce i fleksji gwar okolic Przemyśla*, „Studia Dialektologiczne” III, Kraków 2006, s. 87-98.

⁹ M. Przepiórska, *Gwara nadszańska*, Warszawa 1938.

¹⁰ T. Kołodyńska, *Uwagi o fleksji gwary ukraińskiej wsi Nienowce*, „Slavia Orientalis” 1998, nr 1, s. 103-111; T. Kołodyńska, *O sytuacji gwary ukraińskiej w Kalnikowie koło Przemyśla*, „Roczniki Humanistyczne” 1999, z. 6, s. 127-136.

¹¹ J. Rieger, *Atlas ukraińskich gwar nadszańskich*, t. 1-2, Warszawa 2017.

¹² J. Rieger, *Gwary nadszańskie w nowym świetle*, „Slavia Orientalis” 2012, nr 2, s. 231-256.

dotyczące przede wszystkim pracy w polu oraz ważniejszych wydarzeń w kraju i na świecie. Rodzice autorki byli Polakami, dziadkowie od strony matki mieli korzenie ukraińskie. Część jej rodziny od strony matki mieszkała we Lwowie i autorka utrzymywała z nią kontakt. Posiadała wykształcenie podstawowe, pracowała w gospodarstwie i wychowywała dzieci, nie wyjeżdżała na dłużej poza rodzinną miejscowość, jedynie na wycieczki.

Zapiski stanowią cztery zeszyty formatu A5: teksty z lat 1981-1988 liczą 117 stron, zeszyt z lat 1989-1994 109 stron, lata 1995-2000 to 121 stron, 2001-2004 72 strony. Z 419 stron tekstu niektórych fragmentów nie można już odczytać, większość zdań opisujących czynności w gospodarstwie, powtarza się.

Zapiski ze względu na gwarową składnię i rolniczo-gospodarski charakter nie zawierają wszystkich poświadczonych na tym terenie cech gwarowych¹³. Bardzo częste równoważniki zdań, np. *Bicie świni. Wożenie gnojówki. Sianie buraków.*, utrudniają badanie czasownika. Brak przykładów na formy czasu teraźniejszego, czas przeszły występuje najczęściej w 3 osobie l. poj., np. *Kupił jałuwky; Woził kukuruzy*, brak w ogóle przykładów na 2 osobę l. poj. i mn.

FONETYKA

Samogłoski

Redukcja samogłosek ustnych nieakcentowanych. Najczęściej występująca cecha to zwężenie nieakcentowanej samogłoski *e* do *y/i*, np. *przyziębiony, choinky, miszanky, remońci* oraz *o* do *u*, np. *upady, undulacji, mokru*. Redukcja występuje we wszystkich pozycjach, najczęściej w wygłosie. Liczne są też formy hiperpoprawne powstałe w wyniku hamowania redukcji samogłosek z wtórną samogłoską *o* na miejscu etymologicznego *u*, np. *opaty, opalnie, koracja, nie korsują, okolista, cyrkolarką, powoź, fundament*, oraz wtórnym *e* na miejscu etymologicznego *y*, np. *przewódca, przeczepa, przechodnia lekarska, olempijski*.

Przyczyną redukcji samogłosek nieakcentowanych jest wpływ języka ukraińskiego¹⁴ oraz gwar nadszańskich. M. Przepiórska-Owczarenko redukcję samogłosek nieakcentowanych *o* do *u* oraz *e* do *y/i* poświadczą jako zjawisko powszechne i bardzo silne¹⁵, natomiast J. Rieger uściśla redukcję *e* do *y/i* jako dosyć częstą, występującą w zależności od sylaby z różnym natężeniem na obszarze gwar; *o* do *u* jako bardzo częstą w sylabie przedakcentowej, rzadką w sylabie

¹³ Por. A. Kwaśnicka, *Uwagi o fonetyce i fleksji gwar okolic Przemyśla*, „Studia dialektologiczne” III, Kraków 2006, s. 87-98; A. Krawczyk-Wieczorek, *Pogranicze wschodnie młodsze II (Przemyskie). Polszczyzna wsi Kalników i Ostrów*, [w:] <http://www.dialektologia.uw.edu.pl>; К. Дзержавін, *До питання про польську говірку в Перемишлі та перемишльському регіоні.*, „Марієтеріум” Вип. 57: *Мовознавчі студії*, Київ 2014, s. 19-24.

¹⁴ J. Ziłyński, *Opis fonetyczny języka ukraińskiego*, Kraków 1932, s. 165-167.

¹⁵ M. Przepiórska, *Gwara...*, s. 21-23.

poakcentowej¹⁶. We współczesnej gwarze nadszańskiej sąsiadującego ze Stubnem Kalnikowa, jako zjawisko konsekwentne redukcję dokumentuje T. Kołodyńska¹⁷.

Samogłoski nosowe. Przednia samogłoska nosowa ulega denazalizacji i w pozycji nieakcentowanej ulega redukcji do *y/i*, np. *curky, paczky, robiłam ondulacji*. Może być też zapisywana poprawnie, literą *ę*, np. *curkę*. Tylna samogłoska nosowa jest zapisywana poprawnie, literą *a*, np. z *Janką, ręczną*. Brak też zapisów samogłosek nosowych przed spółgłoską szczelinową, które pokazywałyby odstępstwa od wymowy ogólnopolskiej, np. *ciężski, na wąskim, księżeczki*.

Wtórna nosowość ma miejsce przed spółgłoską nosową, np. *kąstytucja, jesieńna*, lub przed spółgłoskami zwartymi: *do segmentu, cemęt, ręty, remąt, prezydentą, krędens, kądra, krąpił buraki*. Jest ona charakterystyczna dla gwar na terenie całej Polski.

Dawne samogłoski pochylone. Dawne *a* długie zapisywane jest jak *a*, np. *mam, daj*. Wystąpił jeden przykład, w którym dawne *e* długie podwyższone jest do *i*: *zaliwał*.

Zmiana artykulacji *i, y* przed tautosylabicznym *ł*. Częste cofnięcie artykulacyjne *i, y* w tautosylabicznych połączeniach **ił, *ył* do *u*, w formach czasu przeszłego rodzaju męskiego I. poj., np. *zatorił się, biuł, robiuł*. Jest to zjawisko charakterystyczne także dla innych gwar polskich.

Przejście wygłosowego *-ej* > *-y*. Charakterystyczne dla wielu gwar polskich podwyższenie *e* do *y* w takich pozycjach, któremu często towarzyszy zanik wygłosowego *j*, np. *Matki Boski Gromniczny, byczki z Korczowy (Korczowa), u Maryški Łysyj*. Rzadziej występuje też poprawny zapis ortograficzny, np. *M.B. Zielnej*.

Samogłoska wstawna *e* tylko w wyrazie *wiater*, zapisywanym wymiennie z *wiatr*. Jest to polskie zjawisko ogólnodialektalne.

Spółgłoski

Asynchroniczna wymowa spółgłoski wargowej miękkiej *ń* jak *mń* tylko w zapisie: *wiatr łamnie drzewa*. Częste hiperyzmy, np. *ziemiaki, Radynie (Radymno), pozimiało*, poświadczają taką wymowę. Mieszanie *ń* i *mń* charakteryzowało język Przemyśla jeszcze przed wojną, co dokumentują badania M. Altbauera „*O błędach ortograficznych i gramatycznych w zadaniach polskich Żydów przemyskich*”¹⁸, które opierają się na błędach uczniów żydowskich z klas II – IV Gimnazjum Żydowskiego w Przemyślu. Cechy regionalne nie były głównym problemem interesującym autora, poświadczą on jednak występowanie kilku cech południowokresowych. Choć wymowa spółgłosek wargowych miękkich typu *mńasto* charakteryzuje gwary na północy Polski¹⁹, w polszczyźnie południowokresowej utrzymywała się pod wpływem

¹⁶ J. Rieger, *Gwary nadszańskie...*, s. 239-241.

¹⁷ T. Kołodyńska, *O sytuacji gwary...*, s. 132-133.

¹⁸ M. Altbauer, *O błędach ortograficznych i gramatycznych w zadaniach polskich Żydów przemyskich*, „*Język Polski*” IV 1929, s. 110.

¹⁹ K. Dejna, *Dialekty...*, m. 11. Rozłożenie wargowych miękkich na grupy spółgłoskowe.

języka ukraińskiego²⁰, a w Stubnie pod wpływem miejscowej gwary nadsańskiej, gdzie występowała bardzo intensywnie i notowana jest do dziś²¹.

Dźwięczna wymowa w po nagłosowych spółgłoskach bezdźwięcznych. Brak wystarczającej liczby przykładów w zapiskach na potwierdzenie dźwięcznej realizacji. Mogą o niej świadczyć rzadkie zapisy: *swolgowalo*, *swulguwalo*, obok częstszych zapisów poprawnych ortograficznie: *sfolgowalo*. Możliwe jednak, że autorka myli tu litery *f* i *w*. K. Dejna dźwięczną wymowę na terenach wschodniej i południowo-wschodniej Polski uznaje za wpływ sąsiednich dialektów białoruskich i ukraińskich²². Na terenie Małopolski *w* po spółgłosce bezdźwięcznej jest realizowane bezdźwięcznie²³. A. Krawczyk-Wieczorek potwierdza w Kalnikowie, w polskiej gwarze powstałej na podłożu ukraińskim, częstą dźwięczną wymowę *w*, choć notowano też realizację bezdźwięczną²⁴. A. Kwaśnicka pisze o występowaniu zarówno dźwięcznej, jak i bezdźwięcznej wymowy *w* po nagłosowych spółgłoskach bezdźwięcznych w gwarach przemyskich²⁵.

Miękka wymowa l, np. *po kolidzie*, *mliczarnia*, *buljera*, podobnie jak w gwarze nadsańskiej²⁶, częściej zapis poprawny ortograficznie: *mleko*, *ulewa*, *cieplej*. Jego obecność w fonetyce mieszkańców kresów południowowschodnich (w tym Przemysła i okolic) spowodowana jest wpływem języka ukraińskiego.

Brak mazurzenia, np. *szczepy*, *żniwa*, *dźwi*, niekiedy wahania w zapisie *s*, *ś*, *ś*, np. *Wożenie liści do szilosu*; *Ten rok nie był za bardzo urodliwy dużo sztrajków i bezroboci*; *Siatkowanie kapusty do baniaka*. W przypadku głosek *s* : *ś* źródłem jest mechanizm hiperpoprawności.

Wymowa dawnego miękkiego r, którą w przedwojennej polszczyźnie Przemysła notował M. Altbauer²⁷, poświadczona jest tylko w jednym zapisie typu *rż*: *oparżony*, który można traktować również jako błąd ortograficzny.

Spółgłoski tylnojęzykowe. Zmiękczenia połączeń *chy* w *chi*, np. *łańcuchi*, *rozruchi*, *suchi*, *na strychi* wymiennie *z*: *na strychy*, *za blachy* oraz rzadziej *ke* w *kie*, np. *dojkię* obok *skaleczyłam ręky*, *kupił żmijky*. Formy takie były charakterystyczne również dla gwar nadsańskich²⁸. Brak przykładów na zmiękczenie połączeń *ge*, np.: *złamał nogy*, *na wargy*.

Grupy spółgłoskowe. Brak przykładów na stwardnienie spółgłoski *ń* przed *cz*, *sk*, zapisywane są poprawnie, np. *zakończyli grodzenie*, *zakończenie orki*, *skończył buraki*,

²⁰ Z. Kurzowa, *Historia i współczesność języka polskiego na Kresach południowo-wschodnich*, [w:] *Historia i współczesność języka polskiego na Kresach Wschodnich*, pod red. I. Grek-Pabisowej, Warszawa 1997, s. 131.

²¹ M. Przepiórska, *Gwara...*, s. 24; T. Kołodyńska, *O sytuacji gwary...*, s. 133.

²² K. Dejna, *Dialekty...*, s. 99.

²³ Ibidem, s. 100.

²⁴ A. Krawczyk-Wieczorek, *Pogranicze wschodnie...*, [w:] <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?11=opis-dialektowl2=dialekt+malopolskil3=przemyskiel4=przemyskie-gwara-mwr>

²⁵ A. Kwaśnicka, *Uwagi o...*, s. 92.

²⁶ M. Przepiórska, *Gwara...*, s. 27.

²⁷ M. Altbauer, *O błędach...*, s. 110.

²⁸ M. Przepiórska, *Gwara...*, s. 15; T. Kołodyńska, *O sytuacji gwary...*, s. 134.

wesele u Zwolińskich. Konsekwentne uproszczenie grupy *strz*: *miszczostwa, zaszczyków, zaszczelony*; oraz *trz*: *po czech tygodniach, i drz*: *dźwi*, charakterystyczne dla Małopolski²⁹.

Fleksja

Kategoria męskoosobowości, osobowości i żywotności. W mianowniku l. mn. rzeczowników deklinacji męskiej występują jednolite, niezależne od rodzaju gramatycznego, formy z końcówką *-y/i*: *Posły i Senatory, Mechaniki, Strażaki*. Brak w tekstach przykładów na przymiotniki, liczebniki i zaimki. Brak wyodrębniania kategorii męskoosobowej rzeczowników łączy się z nierozróżnianiem rodzaju gramatycznego w formach czasu przeszłego. W tekstach występuje końcówka *-li*, np. *Wyjechali Ola z koleżanką; Wylecieli mi zęby; Krowy poszli na pastwisku; Zaczęli się rekolekcji, rzadziej -ły*, np. *Ścięły ożech w ogrudku, Zielone Św. były ładne; M.B. Zielne były bardzo ładne*. Użycie w bierniku l.mn. formy dopełniacza l.mn. pod wpływem języka ukraińskiego, np. *Sprzedał świń kalek w Rzeźni*, obok form ogólnopolskich: *sprzedał 2 tuczniki, sprzedał 3 buchaji*.

Rzeczownik

Rodzaj rzeczowników odmienny niż w polszczyźnie ogólnej: *straszny gołolec* oraz tzw. pożyczka kulturowa, kojarzona ze wschodnim kręgiem kulturowym: *ukraińska Jordań, ruska Jordań*.

Celownik l. mn. – wystąpił jeden przykład końcówki *-am* powstałej pod wpływem ukraińskim: *Koniec liścia krowam*.

Przymiotnik

Biernik l. poj. przymiotników i rzeczowników rodzaju żeńskiego

Konsekwentne wyrównanie końcówek przymiotnika rodzaju żeńskiego na wzór końcówki rzeczownika w bierniku, np. *źniwa na cały pary, zapłacił spułky wodny*. K. Nitsch wiązał to zjawisko z zanikiem *a* pochylonego i wpływem ruskim³⁰. Taką interpretację przyjmują także Z. Kurzowa³¹ oraz M. Kucała³².

Końcówka narzędnika i miejscownika l. poj. rodzaju męskiego: końcówka *-em*, np. *styczeń miesiącem bardzo ciepłym, w dalszem, na Staszkowem*, częściej zapis: *na Staszkowym, na Kościelnym, na Majątkowym*.

²⁹ K. Dejna, *Dialekty...*, s. 136.

³⁰ K. Nitsch, *Ujednostajnienie form biernika żeńskiego pojedynczego (typ w drugie strone)*, „Język Polski” 1913, I, s. 225-29.

³¹ Z. Kurzowa, *Studia nad językiem Filomatów i Filaretów (Fonetyka, Fleksja, Składnia)*, Warszawa – Kraków 1972, s. 99.

³² M. Kucała, *Końcówka -ę biernika l.p. r. żeńskiego przymiotników w świetle nowszych prac dialektologicznych*, „Język Polski” 1977, z. 5, s. 343-346.

Zaimek

Dopelniacz zamiast biernika I. poj. rodzaju żeńskiego wzorowany na języku ukraińskim, np. *Zosia dzwoniła bardzo jej boli pierś*.

Czasownik

Wyrównania analogiczne w tematach czasownikowych, np. *podniosła, wniosła, przywiezła*, charakterystyczne dla środkowo- i południowo-zachodnich gwar polskich³³.

Formy syntetyczne i analityczne czasu przeszłego. W tekstach częściej występują formy syntetyczne, np. *byłam, kupiłam, byliśmy, przyjechaliśmy*, powstałe za pomocą końcówek osobowych, które mogą odznaczać się ruchomością, np. *Ja zem się rozchorowała*; oraz, nieco rzadziej, formy analityczne, np.: *ja sobie uciela palec, ja zapłaciła, ja kupiła*. Brak zapisów w drugiej osobie I. poj. i mn.

Formy analityczne czasu przeszłego występowały powszechnie w języku miejskim Lwowa³⁴, a obecnie również we współczesnych gwarach polskich na Ukrainie obok form syntetycznych³⁵, oraz w gwarach wschodniej Lubelszczyzny³⁶. Ich interpretacja jest złożona, gdyż występują na terytorium gwar wschodniomałopolskich (po Biłgoraj, Sanok) a także mazowieckich, lubawskich, malborskich, kociewskich i tucholskich³⁷ oraz w niektórych zabytkach staropolskich (np. Psalterz Puławski, Biblia Zofii). Za wpływ ukraiński uznają je tacy badacze polszczyzny kresowej, jak np. T. Lehr³⁸, K. Dejna³⁹, Z. Kurzowa⁴⁰ oraz J. Rieger⁴¹.

W ukraińskiej gwarze nadsańskiej formy typu *χod'yl'ymo* występowały w pasie północnym i środkowym, w pasie południowym formy typu *χod'yl'yzmo*⁴². T. Kołodyńska notuje złożone formy czasu przeszłego w gwarze nadsańskiej Kalnikowa, np.: „*maujim* ‘pol. miałem’, *maujis* ‘pol. miałeś’, *m'alismu* ‘pol. mieliśmy’, *m'alisti* ‘pol. mieliście’”⁴³.

Czasowniki z przyrostkiem tematycznym –na mogą mieć formy zależne bez przyrostka, np.: *rrzą drzewo, rrzęli drzewo*.

Czasowniki z przyrostkiem –ywa mogą mieć formy bez przyrostka, np. *podgartał*.

Czas zaprzeszyły – wystąpił jeden zapis: *Nareście mruz sfołgował był*. Jego budowa jest zgodna z polszczyzną ogólną.

³³ K. Dejna, *Gwara Milna*, [w:] *Z zagadnień ewolucji oraz interferencji językowej*, Łódź 1991, s. 202.

³⁴ Z. Kurzowa, *Polszczyzna Lwowa...*, s. 112.

³⁵ J. Rieger, I. Cechosz-Felczyk, E. Dzięgiel, *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku*, Warszawa 2002, s. 49; A. Kostecka-Sadowa, *Współczesna polszczyzna południowokresowa na przykładzie Mościsk i okolic (uwagi o fonetyce i fleksji)*, „Język Polski” 2005, z. 3, s. 239.

³⁶ J. Kość, *Polszczyzna...*, s. 162.

³⁷ K. Dejna, *Dialekty...*, s. 233-234.

³⁸ T. Lehr, *O mowie Polaków w Galicji wschodniej*, [w:] *Język Polski* 1914, II, s. 47.

³⁹ K. Dejna, *Gwary ukraińskie Tarnopolszczyzny*, Wrocław 1957, s. 113-114.

⁴⁰ Z. Kurzowa, *Polszczyzna Lwowa...*, s. 132.

⁴¹ J. Rieger, I. Cechosz-Felczyk, E. Dzięgiel, *Język polski...*, s. 49.

⁴² J. Rieger, *Gwary nadszańskie...*, s. 237.

⁴³ T. Kołodyńska, *O sytuacji gwary...*, s. 134.

Słowotwórstwo

Zdrobienia męskich imion własnych tworzone są za pomocą ukraińskiego sufiksu **-ko**, np. *Pawelko, Jaśko, Ryśko*.

Ukraiński sufiks **-enko** tylko w imieniu *Tadzieńko*.

Odmeżowskie nazwy kobiece tworzone za pomocą formantu **-icha**, charakterystyczne dla gwar wschodniej Polski⁴⁴, np. *Wachcicha, Sikorycha, ciotka Subarcicha*, także nazwy krów, np. *krowa Baranicha*. Podobnie jest w wielu gwarach ukraińskich⁴⁵.

Składnia

Rekcja liczebników. Po liczebnikach 2-4 zamiast ogólnopolskiego biernika użyto konstrukcji z dopełniaczem, np. *kupiono węgiel ponat 2 ton, 3 ton przynicy, 3 słoików, węgiel prawie 4 ton*, obok realizacji ogólnopolskiej: *przynicy 2 tony, 2 przyczepy, 4 tuczniaki*. Liczebniki od 5 wzwyż zapisywane są tylko zgodnie z normą ogólnopolską, np. *6 razy, 5 przyczep, 5 zaszczyków*. Interpretacja składni liczebników jest złożona. Tłumaczy się ją zarówno możliwością interferencji wschodniosłowiańskich⁴⁶, jak i procesami analogii⁴⁷.

Konstrukcje składniowe na wzór ukraiński, np. *Ukradło rower spod bloku u Staszka*.

Konstrukcje z bezokolicznikiem występują rzadko, np. *Siano skończone wozic; Skończona robić blazerja*. O wiele częstsze są **niesobowe konstrukcje składniowe** z imiesłowem przymiotnikowym biernym, np. *Przywiezione ławka na wnęky; Przywieziony brusy z Korczowy; Kupiony telewizor kolorowy; Zawieziona Kądra do robienia*.

Formy grzecznościowe. Użycie charakterystycznych dla gwar polskich (a także ukraińskich) pluralnych męskoosobowych form czasowników, przymiotników i zaimków w wypowiedziach o osobie specjalnie szanowanej, np. *Mama wyjechali do Przemyśla. Mama wrócili do domu ale słaby. Moi mama chorowali 10 tygodni*.

Słownictwo

Wyrazy zapożyczone z języka ukraińskiego: *bodak* ‘oset’, *bojka* ‘odważna, zacepliwa’, *czereznia*, *kukuruza*, *masniczka*, *pocztar* ‘listonosz’⁴⁸, *rynwa* ‘rynną’,

⁴⁴ S. Urbańczyk, *Zarys...*, s. 40.

⁴⁵ E. Wolnicz-Pawłowska, *Antroponimia lemowska na tle polskim i słowackim*, Warszawa 1993, s. 149.

⁴⁶ Z. Kurzowa, *Język polski Wileńszczyzny i kresów północno-wschodnich XVI-XX w.*, Warszawa – Kraków 1993, s. 306-307.

⁴⁷ J. Kość, 1999, *Polszczyzna...*, s. 167.

⁴⁸ W zdaniu: *Mietek był przy maszynie u Pocztera* słowo to może oznaczać nazwisko lub zawód. Uważam, że to zapożyczenie, ponieważ nazwy zawodów konsekwentnie pisane są dużą literą, np. z *Leśniczym, na Posłów*.

stać ‘zrobić się’, np. *stało ciepło; wisznia*; a także nazwa krowy *Zorka* ‘zorьka deminutyw od зоря (zorza)’ i imię *Pietro*.

Autorka używa też na przemian wyrazu ukraińskiego i polskiego, np. *chołodno /chłodno; weterynar/weterynaż; deń/dień/dzień, roki/lata*. Wystąpiły także wyrazy charakterystyczne dla polszczyzny południowokresowej: *baniak, meszty, studzienina*, wyrazy dawne: *bandoszka, jasion, urodliwy* oraz gwarowe, np. *zmamczala*.

Analiza tekstów poświadcza zakorzenienie polskiej gwary Stubna w regionalizmach południowokresowych. Cechy fonetyczne, które mają swoje podłoże w języku ukraińskim i gwarze nadszańskiej to: konsekwentna redukcja samogłosek ustnych nieakcentowanych, oraz denazalizacja przedniej samogłoski nosowej i jej redukcja w wygłosie, zapisywana rzadziej; brak mazurzenia, miękka wymowa *l*, asynchroniczna wymowa spółgłoski wargowej miękkiej *m* jak *mń*; zmiękczenia połączeń *chy* w *chi, ke* w *kie*, być może dźwięczna wymowa *w*. W systemie morfologicznym i składniowym bardzo wyraźne wpływy ukraińskie, choć notowane rzadziej, to: kategoria żywotności i użycie w bierniku l.mn. formy dopełniacza l.mn., użycie zaimka w dopełniaczu zamiast biernika, celownik l.mn., ukraińskie sufiksy: *-ko, -enko, -icha*; konstrukcje składniowe na wzór ukraiński. Do zjawisk o dyskusyjnej genezie, których rozwój język ukraiński bez wątplenia podtrzymywał, należą: brak wyodrębniania kategorii męskoosobowej rzeczowników, która łączy się z nierozróżnianiem rodzaju gramatycznego w formach czasu przeszłego, formy analityczne czasu przeszłego, wyrównanie końcówek przymiotnika rodzaju żeńskiego na wzór końcówki rzeczownika w bierniku.

TEKSTY

Zapisy domowe

1981

6) Pietro chodził do lekaża, pigołki, maści, 5 zaszczyków • 20. I. Przywiezione ławka na wnęky • 9.II. Przemysł u dętysty • 9.III. Kupił ciele za 1.000 zł na spułky z Józkiem • 10.III. Dałam szyć, bojka czarna krowa urodziła cieliczky • 4.IV. Byłam w Jarosławiu kupiłam masniczky • 7.IV. Sadzenie wczesnych ziemiaków • 9.IV. Byliśmy w Przemysłu po uraniu • 17.IV. Mietek z Janką pojechał na Św. do Zosi • 3.V. Zosia urodziła córkę Małgosię • 13.V. Zamach na Ojca Świętego • 28.V. Umarł Kardynał Wyszyński • 19.VI. Posłałam paczky Zosi 32 zł • 8.VII. Zapłacił spułky wodny 910 zł i pastucha 160 • 17.XI. Zawieziona Kądra do robienia • 13.XII. Ogłoszenie stan Wojeny Mobilizacja • Pożeganie Starego Roku Wojennie

1982

16.I. Las Kalnikowski żerdzie na krokwi • 18.I. Zbieranie na powodzian 1000 zł • 23.I. Przywieziony brusy z Korczowy • 19.II. Przywiuzł boljer od Ważechi zamiana

• 24.II. Zmiana boljera Ważecha, za blachy • 11.III. Staszek przywiózł Anky z małym ze szpitala • 11.IV. Umarła Sikorycha Kaśka • 13.IV. Jaja stanieli na 100 zł • 8.V. Mama wyjechali do Przemysła, sadzenie grochu i słonecznika • 31.V. Zielone Św. Św. Ludowców, mecz i impreza • 22.VI. Mama poszli do szpitala stan ciężki • 2.VII. Mama wrócili do domu ale słaby • 24.VII. Zaczęte żniwa na Kazieczkowym • 21.VIII. Mietek był przy maszynie u Pocztera • 31.VIII. Zamieszki w Polsce są zabici • 7.IX. Kopanie ziemiaków na ogrodzie • 27.X. Umarła Subarcicha ciotka • 1.XI. Wszystkich Św czwartek • 9.XI. Woził książeczki z buraków • 10.XI. Naprawa buljera, cały dzień padała mżawka • 14.XI. Byłam w Radynie kupiłam choinkę • 17.XII. Dzierża robił światło, kury znieśli jaj 29 sztuk • 19.XII. Zrobiłam 20 weków z mięsa i studzieniny

1983

10.I. Styczeń miesiącem bardzo ciepłym • 28.I. Mietek zaistalował dojarki • 1.II. Mietek woził jasion • 4.II. Mietek żąn jasiona u Piekła i rospalono • 14.III. Nakryły folią • 24.III. Uruchomił dojarki i dojone krowy • 3.IV. Byłam w Przemysłu robiłam undulacji • 28.IV. Kupiłam skurky lisa • 30.IV. Kupiłam gęsi 9 szt • 6.V. Krowy poszli na pastwisku • 12.V. Piekło rżaną parkiety 1000 zł • 4.VIII. Biuł strop na piwnicy • 9.VIII. Mietek robił podorywki na obszarach • 15.VIII. Wylecieli mi zęby • 23.VIII. Kolwatorował trawczysko i prasował słomy • 1.IX. Robienie wina z porzeczek i wiszni • 14.IX. Kopaliliśmy ziemiaki na obszarach • 21.X. Zawiuź buraków z Bronkowego 1240 kg • 6.XI. Młucenie grochu Mami • 28.XI. Z powrotem stało ciepło jesień

1984

12.I. Dał książeczki do procentowania • 25.II. Mietek był w lesie na Korczowy • 28.II. Wysłałam Zosi paczki mąka i ozechy • 12.15.III. Zaczynają się Misji i spow. Wielkanocna • 14.IV. Mama zachorowali • 22.IV. Wożenie drzewa do Piekła rżnąć • 6.V. Pietro był w Krakowie • 23-27.V. Byłam w szpitalu na koracji • 16.VI. Przyjazd Papierza do Polski • 23.VI. Zakończenie wizyty Papierza Jana Pwała II • 5.VII. Mysza robił dach dawał krokwy • 11.IX. Bronek biuł świni na wesele • 27.XII. Rozpoczął się proces Ks. Popiełuszki w Toruniu

1985

1.I. Nowy Rok – Zwarcie przywodów w mieszkaniu • 16.I. Książd po kolidzie 1 000 Ministranci 150 zł • 28.I. Kupiony telewizor kolorowy 82 000 • 10.II. Dalszem ciągu mroźno śniegi i temp. 22 st. • 15.II. Nareście mruz sfołgował był • 19.III. Zachorowałam na grypę i Pietro też • 9.IV. Byłam u Mamy chory • 6.V. Byłam w szpitalu zszywać nogę, sianie buraków • 23.V. Mietek miał wypadek został oparzony • 11.VI. Przywiózł siatki z Przemysła zap. 7.500 • 26.VI. Deszczowno a dzień już krutszy o 2 minut • 16.VII. Szkapleżne wtorek było 10 księży • 16.VII. Byłam u Lekaża w Przemysłu i biory zaszczyki 20 • 8.8. Byłam w Lublinie i Majdanku na wycieczcy • 4.IX. Opady deszczu agresywny • 29.XII. W Przemysłu

jasełka w Kościele Salezjan Staszek jeździ do szpitala 3 razy w tygodniu z Basią masaż na rączki • Rok 1985 nie był rekordowy na buraki słabe a nowy rok w środę selwester Nie był najlepszy.

1986

8.I. Woził dokumęty do P.Z.U. z krowy • 5.II. Jaja spadli na 150 zł o 20 zł mniej • 17.II. Mietek jeździł na komisji do Przemyśla • 18.II. Szczepił prosięta żelazem 14 szt. • 5.III. Weterynar wyjmował szczęścisko – 1.000 zł • 8.III. Kropił przenicy na obszarach przeciw muszy • III. Nareście stało ciepło już parę dni • 17.III. Założyli folji w ogrudku • 18.III. Byłam w Przemyślu robiłam trwały • 18. IV. Rzął deski u Piekła • 29.IV. Kropienie kukuryzy i przenicy wszystkie • 5.VI. Oktawy Bożego Ciała deszczowne i chłodne • 20.VI. Siano skończone wozic, była wielka ulewa • 4,5.VII. Bardzo wielkie opały do 40 st. • 22.VII. Bartek zachorował na świnky • 27.IX. Pokład ziemniaczyska na Bronkowym • 5.XI. Woził gnojówki i orał ogród u Mamy

1987

5.I. Sprzedał konia z Korczowy • 8.I. Mrus dochodził do 34 stop. Mleko w mleczarni procent 5 % ale mało • 22.I. Bardzo dużo ludzi umiera to niespotykane • 2.II. Gromniczny Matki Boskiej dosyć ładnie /w poniedziałek/ • 9.II. Nie spełniło się przypowiednia wielki mrus miał być 40 st. • 17.II. Janka wniosła podanie do Komornika • 19.III. Spalił się Kościuł (na Józefa) 124 lat • 20.III. Zrobiłam sobie trwały 800 zł • 25.IV. Umarła Księża Mamusia • 9.V. Katastrofa Lotnicza Polska Ameryka 183 osoby zginęło koło Warszawy • 12.V. Jałuwka Zorka urodziła cielisi • 3.VI. Przywiózł węgiel z Geesu prawie 4 ton i dali przerywka • 8.VI. Przyjazd Papieża Ojca Św. • 14.VI. Zakończenie wizyty Papieża J.P. w Polsce • 10.VII. Dawał podmurówki pod siatki • 20.VII. Sprzedał 1 lochy i 5 warchlaków 53.700 • Już z miesiąc czasu opały a deszczu ani kropki • 3.IX. Z pola już zebrane wszystko siano • 18.IX. Kupiony Krędens kuchenny w Przemyślu 57000 • 1.X. Skończony koński ząb i zaczą scinać liści i folji padało do szętnie a grad upad że ziemia była biała • 15.XI. Ukradło rower spod bloku u Staszka • 2.XII. Jaja po 300 zł a ludziom kury wyzdychali • 8.XII. Koniec liścia krowam

1988

5.I. Skrudził i orał kukuruzisku • 21.I. Józek biuł świni dosyć duża • 26.I. Weterynaż dawał Krowi St. wapno • 20.II. Robił poidła w drugiej stajni • 26.II. Kupiłam słoiki z zakrętkami 54 szt. • Od Marca jaja podrożeli 360 zł – 290 a kurczęta po 100 zł jedno • 18.III. Mietek w Stażawie rzną drzewo do Kościoła • 5.IV. Zawody Strażacki a ja w Przemyślu u Mamy • 10.11.IV. Ukraińskie św Wie. Padał śnieg z deszczem • 28.V. Planetował kukuryzy kropił buraki i podgartał • 31.V. Krowa Jaskułka urodziła byczka, Koniec Maja Regan w Moskwie • 2.VI. Boże Ciało św. deszczownie i zimno • 22.VI. Janka przywiezła meble kuchenne • 16.VII. M.B. Szkapleżny sobota pogodnie • 23.VII. Robienie wina i kompoty, wiszni, pończeki

● 24.VII. Już parę dni straszne opaly ● 16.8. Jeździł po żerdzi do Kościoła ● 26.8. Koszenie kukurydzy na kiszonky do Silosu ● 25.IX. Sprzedał 6 warchlaków ● 13.X. Kopanie kombajnem buraki pod Stubienkiem. Orka na buraczysku kazięczkowym i sianie przynicy. ● 11.XII. Mietek złamał noge i nosi gips 4 tygodni ● 19.XII. Mietek był w Przechodni ● 26.XII. Święta paskudne padał deszcz i błoto, Mleko w mleczarni to po 100 pary zł za liter

1989

1.II. Broniek Ścirko rury poprawiał 5.000 a posunięci pieca to zapłaciła 15.000 ● 11.II. Rzeźnicie i ocinanie drzewa na Kościelnym ● 1.III. Przewozili Janky do nowego mieszkania ● 10.III. U Błoczki wydierał podmurówki ● 13.III. Wyleźli kaczęta ● 23.IV. Krowy poszły na pastwisko ● 8.V. Sprzedany 3 buchaji i 2 tuczniaki ● 20.VI. Przywiózł miszanki z GES. 10 met. ● 12.VII. Robił pustaki z Jeżykiem ● 15.VII. Składanie siana na obszarach 16 kup. Mietek z Staszkiem przywiózł wiszni 22 kg. ● 19.VII. Wybory Prezydenta Polski Wojciecha Jaruzelskiego ● 24.VII. Mietek z Staszkiem biuł 2 świnie do Geesu ● 8.VIII. Padał deszcz i żniwa nieudany ● 29.VIII. W garażu biuł podłogi cementowy a deszcz pada już cały tydzień ● 6.IX. Robili rusztowanie z drutu belki na garażu, Zaliwał belki miszunkiem ● 10.IX. Siatkowaniekapusty do baniaka ● 19.X. Zakończenie buraka cukrowego. Orka na buraczysku na przynicy ● 30.IX. Zasiał przynicy na Bronkowym 50 ar, Zosia dzwoniła bardzo jej boli pierś zapalenie ● 31.X. Umarł Ożubko Jaśko ● 13.XI. Krowy zostali na stajni koniec pasienia ● 22.XII. W Rumunji Rewolucja został zaszczelony przewódca z żoną Czałczesko ● Rok był uródzajny a buraki cuk. to obrodziły ale niema co kupić w sklepach pusto

1990

6.I. Mleczarnia 450 ● 10.I. Przywiózł z Hruszowic łańcuchi do rożutnika ● 23.I. Ruski byli w Rzeszowie z Andrzejem ● 24.I. Odjechali Ruski a na granicy nie ma nikogo ● 25.I. Dzień był bardzo ładny jak na wiosny ● 27.I. Scieli na obszarach 2 topole Ryśko Ciura. Mama mieszkają w Przemyślu 8 lat 2 czerwca 82 rok ● 13.III. Sprzedał świń kalek w rzeźni 690.000 ● 14.III. Wybory w ZSR. Prezydenta Gorbaczowa ● 28.III. Szczepił prosięta (pikowałam pomidory) ● 8.IV. Zaczynają się rekolekcji ● 31.V. Byłam w Radymnie kupiłam nażuty wiszniowy plusz ● 30.VI. Bardzo gorąco opaly do 40 st. ● 13.8. Dawanie krokwy na garaż Stach Genek, Opady i wyładowania atmosferyczny ● 18.IX. Kopaliśmy ziemiaki na ogrodzie ● 1.X. Byłam u lekaża skierował mi do Przemyśla ● 14.X. Byli u Mamy w szpitalu bardzo słaby ● 14.XI. Kupiłam buty 150.000 tyś. a meszty 175.000 ● 20.XI. Mama przyjechali ze szpitala ● 9.XII. Drugie wybory Prezydenta zos. Wałęsa ● 16.XII. Umarli Mama u 3.30 popołudniu ● 22.XII. Krowa Munia urodziła byczka ale na drogą dojkę zamaczała ● 23.XII. Moi Mama chorowali 10 tygodni 6 tygodni szpital 4 w domu ● 29.XII. Ciotka Marysia Kasia i Mama poumierali do 4 miesięcy

1991

12.13.I. Na Litwie rozruchi 20 zabitych, a 130 rannych • 19.I. Ruska Jordań dosyć łagodnie, Mietek na plebañji rzął dzewo do Kościoła • 8.II. Kupił krowy w Poździaczu Pawełko 3.200.000 • 9.II. Sprzedał kukuruzy aż do Gdańska 645 kw. • 7.IV. Otwarcie granic 6 państw bez wiz • 13.IV. Okupacja Kościoła w Przemyślu • 29.IV. Umarła Wachcicha Katażyna • 2.V. Krowy poszli na pastwisku • 2.VI. Przyjechał Papież do Przemyśla, oddali Kościół Grek. Kat. • 10.VII. Kosił na pastwiskach bodaki • 8.IX. Dożynki w Stubnie ale biedne • 27.X. Wybory do sejmu i senatu wygrali Unia • 15.XI. Dano kukuryzy na strychi • 16.XI. Staszek skończył młucenie kukuryzy. • 20.XII. Michaił Gorbacząż zrezygnował z Prezydęta • Miniony rok był nie zabardzo urodzajny a przeważnie deszczowny

1992

6.I. Trzech Kruli św w poniedziałek nie wruży na dobry rok • 8.I. Prosięta pochorowali 4 zdechło 6 zaszczepona • 10.II. Nareście stało ciepło śnieg stopniał • 12.II. Wzięłam 60 kurcząt. • 25.III. Dzień był ładny ciepły i słoneczny • 3.IV. Mietek był w Przemyślu Kaszmirowski seas a Pietro w Sądzie świadek • 25.IV. Wyprawa pod kukuruzy do siania • 6.VI. Ukopane nowe ziemiaki • 9.VI. Kropiul buraki i kukuruzy. Składanie siana • 20.VII. Robili przy kombajnie i zerzli jasion na ogrodzie • 29.8. Przyjechał do Stubna cyrk z Czechosłowacji i jest 3 dni ale bez zwieżąt i dosyć dobry • 13.X. Woził buraki 5 przyczep 108 m. • 21.XI. Misji Św. jest 2 misjonaży • 7.XII. Mięł w młynie 3 ton przeny • 18.XII. Dzień dość pogodny, remont traktora

1993

7.I. Straszny gołolec ślisko i padał deszcz • 14.I. Zatopiul się prom na możu Bałtyckim, uratowało się tylko 10 czł. zał. 45 utoneło • 25.I. Straszny churagan wiatr drzewa łamnie • 5.II. Dni są dość ładny i ciepły • 13.II. Przywiózł pieniądze za mąky • 2.III. Sprzedał krowy suchy od Todka • 12.III. Przywiuzł z lasu Kal. 10 czwartek drzewa • 6.IV. Orka na Bronkowym pod ziemiaki • 11-12.IV. Św. Wielkanocny były bardzo ładne • 29.IV. Posiał persky i kupił 4 szczepy czereszni • 24.VI. Opady strzymali pracy w polu • 27.VI. Koniec meczu i sprawiali Jana • 8.VII. Woził do młyna 3 ton • 13.VII. Bożena dawała zaszczyki 14 r. 150 tyś. • 9.8. Żniwa ku końcowi • 2.IX. Krowy już nie chodzą na południe • 8.IX. Dokończył kopać u M. ziemiaki • 19.IX. Wybory do Sejmu Posły i Senatory • 16.XI. Leśka Staszkowa przywiozła mi baniaki • 17.XI. Miszczostwa Świata Polska Holandia 3.1 przegr. • 5.XII. Bartek zachorował na świnky • 30.XII. Zapłacili przekup wody do Stubna • 31.XII. Dzień był pochmurny trochy słońca silny wiatr

1994

7.I. Pranie po czech tygodniach • 14.I. Krowa Mużynka zapłodniona Czerwonym, Ksiądz chodzi po kolędzi ale lewą stroną od Kościoła • 29.I. Zaczeli się ferji szkolne

Bartek w domu • 6.III. Dzień w kratki słońce deszcz • 12.III. W kościele zaczynają się rekolekcji • 16.III. Paskudny czas deszcz wiatery i chłódno • 7.IV. Kupił szczepy śliwkowiszni • 20.IV. Posadził pułowe ziemniaków. • 7.V. Sadziłam salery papryki i pory ale mocno pozimiało i pada • 11.7. Skaleczyłam sobie ręce szyła 15 szw. Mietek kupił u Brąka żmijki. • 4.XII. Obchodziłam urodziny, Imieniny 70 lat • 14.XII. Pietro był u Lekarza kupa tabletek • Rok 1994 był rokiem nie zabardzo urodliwym posucha. Ludzi umarło 17 a buraków to mieli 32.000 kw. po 50 tys tona • Boże daj przenocować i doczekać dnia, Matko Najślicniejsza Najukochańsza, daj abym była zdrowa, mogła chodzić, Jezu Najukochańszy nie odzuczaj mi od Siebie grzeszną skłonną istoty do wszystkiego, daj abym była zdrowa i szczęśliwa po wszystkie dni życia mego. Chroń mie Mocny Boże gdy się spać położę gdy Twój Anieli staną mi w pościele dałeś mi dzień cały żyć dla Twojej chwały daj mi powstać zdrowo chwale ci na nowo.

1995

12.I. Janka kupiła kurtki dla mnie, Świnie znów stanieli po 26 ½ • W Niemczech powodź woda się podniosła 6 m • 2.II. Matki Boski Gromniczny dzień bardzo ładny • 6.II. Rozruchy w Żądzie Wałęsa żąda rozwiązania Koalicji • 17.II. W Rządzie dalej niema porządku i rozruchy • 1.III. Popielec Weterynaż wyjął łożysko • III. Przywieźli z lasu 7 czwartek olcha • 4.IV. Zaczeli siać buraki i deszcz ich zegnał • 16.IV. Święta Wielkanocny bardzo ładne ciepłe • 1.VI. Dawane krokwy kominu gas facjaty ocieplenie • 23.VII. Rekordowy opały do 34-36 stop. • 29.X. Umarł Gienek Przybylski zabił się • 5.XI. Dzień Wyborów na Prezydenta • 7.XI. Urodzili się 5raczki w Opolu szpitalu 2 chłopaki 3 dziewczynki • 19.XI. Dzień Wyborów wygrał Aleksander Kwaśniewski

1996

23.I. Umarł Ryśko Ciura lat 54 • 2.II. Matki Boski Gromniczny mrus 15 st. i sucho • 10.II. Byłam u Maryski Łysyj mrus 12 st. • 18.II. Wybory Referendum Uwłaszczeniowy nie udany 32% • 24.II. Macieja Maciej zimy traci i bogaci • 5.III. Zima trzyma 12 st. autobusy nie przyjechali • 14.III. Drogi nie przejezdny tunele autobusy nie korsują • 19.IV. Zasiał przenicy jary na Majątku, Kupił 1 ton nawozów zap. 6.440 tys • 8.V. Krowy poszły na pastwisko • 9.VI. Niedziela pogodna i bardzo opalna • VII. Zrobiłam 3 słoików z ogurków • 23.VII. Biuły płyty koło schodów, kupił płytki 3.600 • 26.VII. Mechaniki zakończ – prac przy Kombaj 1.000 • 7.IX. Nie ma żadnej roboty woda przebrała • 17.X. Umarła Oleńka Ożubko bandoszka 70 l • 2.XII. Dzień pochmurny a błoto w kolano • 5.XII. Mietek jeździł do Przemyśla do Okolisty

1997

15.I. Zginęli indyki, coras to cieplej • 25.I. Silny wiatery ale ciepło jak na wiosny • 15.II. Rżnięcie drzewa z chałupy cyrkolarką • 26.II. Skończona robić błazerja • 26.III. Kupił samochut Polones, atu, 23.813 zł, prochowcy 120 • 25.V. Niedziela Referendum Konstytucyjne • 25-26.V. 2 st mrozu. Wybory wygrał TAK • 7.8. Robił

rynwy z Gaju Gienek • 28.8. Siana mieszanka na kartoflisku i tależowanie • 20.IX. Ja sobie ucięła palec a Pietro też palec siekierą był w szpitalu • 20.XII. W U.G. dostaliśmy medale kwiaty • 24.XII. Wigilja Bożego Narodzenia deszczowo

1998

3.I. Otwarcie granicy Korczowa Kwaśniewski Kuczma • 31.III. Kupił ziemiaki wczesny • 4.IV. Sprzedał pary prosiąt • 22.VI. Dzień będzie się skruchał • 3.VII. Pogoda opały do 35 st już pare dni • 2.8. Niedziela pogodna opalna 34 st • 6.8. Żniwa w pełni słońko i lekki wiat • 26.8. Józek biuł fundament na cement pod pomnik • 1.2.X. Blachasz z Ukrainy robi rynwy na stajni i garażu • 3.X. Skończył rynwy stajnia i garasz 2.000 tyś. • 3.XII. Józek złamał sobie nogy gips 6 tygodni

1999

8.I. Janka wruciła z szpitala z koracji • 11.I. Wywiużł 2 raz gnoju • 27.II. Remont betoniarki Ryśko • 12.III. Polska weszła do Nato Paktu Atlantyckiego Ameryka • 12.IV. Nadal wojna w Jugosławiji już miesiąc • 17.IV. Przywiużł drzewo z lasu 11 czwartek • 9.V. Niedziela w kratki Festen • 19.VII. Żniwa na cały pary 31 st opały • 31.X. Krowa Baranicha zapłodniona • 11.XI. Dzień Zwycięstwa zamieszki w Krakowie • 17.XII. Kupiono węgiel ponad 2 ton

2000

28-29.I. Swolgowało śnieg się topi • 11.III. Przylecili Bociany koło Kościoła • 6.IV. Umarł Kijanka Stanisław 63 lat • 3.V. Strażaki kupili obras św Florjana poświęcenie • 9.V. Kupiony kwiaty w Przemyślu • 17.VI. Mietek zachorował przyziębiony • 12.XII. Skończyli kanalizacji

2001

26. I. Na drogach szyba deszcz zamarł • 29.I. Smyk zcinał jasiony • 3.II. Leka zima a śniegu dosyć słonecznie • 10.02. Cieli gałęzie z jasiona na ogrodzie • 20.II. Lekasz był u mnie zapisał 5 zaszczyków • 24.II. Bożena Nowakowa zaszczyki 5 oczulenie • 21.III. Ja żem się rozchorowała na zapalenie nogi • 22. III. Zbyszek K. boljer ładował • 23.III. Z Kościoła szła droga Krzyżowa olicą aż do Kaplicy • 30.III. Przecena ESKR. Kupił przeczepy i siewnik • 10.IV. Umarł Ścianki Józef 53 lata • 14.IV. Wielka Sobota Śnieg padał biało chłodno, wyleżli kaczęta • 15.IV. Umarł Edwart Kopacz 53 roki • 25.IV. Na podkarpaciu powylewali żeki powudź • 15.VI. Przyjechał Prezydent US Ameryki Busz • 16-17.VIII. Małaży malowali • Ten rok był deszczowy słabo urodzajny

2002

2.I. Śniegi pozasypywali drogi • Byłam w Szpitalu pamiętnik nie czyny od 12–26 lutego • 31.III. Umarł Szczepanik Tadzienko 81 rok • 8.IV. Do szpitala z nogami • 27.IV. Krowy poszli się paść • 19.VI. Siano już wszystko w domu • 24.8. Zaczeli się Misji Św. • 30.08. Umarła Szczalkowska • 4.XI. Skończyli Jóskowawy buraki 3 przyczepy • 11.XI. Dzień Zwycięstwa pogoda w kratki • 25-26.XII. Św. Bożego Narodzenia byli piękne mroźne słoneczne fajne

2003

2.I. Mrus sfolgował ślizgawica • 3.II. Świni zatłukli świniaka • 28.II. Dzień pochmurny od 1-8 stop. Śnieg taji • 24.III. Przywiuzł blachy na stajni • 2.V. Była umie Ciocia z Lwowa • 8.V. Biuł fundament pod chlewnie • 24.V. Sadzenie salery i ruże • 8.VI. Zielone Św. Wybory do Unii E • 18.8. Zabiły Czewca chłopak Kaški autobus • 4. IX. Talezowanie ścirmi zazadnio • 6.IX. Sprzedał kukuruzu • 27,28.X. Wyprawiał pod przenicy i posiał • 14.XI. Pietro miał operacji na wargy

2004

19.I. Ruski Jordań pogoda piękna • 7.II. Przyjechał Józek ze Ameryki • 20.II. Jeździli do Kalnikowa po słupy żelazny • 8.III. Dzień Kobiet Przyleciał bocian • 27.III. Staszek kupił drut pomało ściąga • 27-28.III. Przesunieńci zegara na letni czas • 23.V. Pogoda stała zimno • 9.VI. Bartek Matury zdał na 5tky • 16.VI. Smyk robił ścianky w stodole • 31.8. Pietro był w Brzozowi • 28.XI. Cały dzień pochmurny chołodny

NOTA O AUTORCE

Katarzyna Dzierżawin – doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa (Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego), badacz niezależny.

Publikacje: *Про регіональну південнокресову лексику в говірці перемишля і околиць*, [w:] *Магістеріум. Мовознавчі студії*, Нац. ун-т „Києво-Могилян. акад.” 2017; *До питання про польську говірку в Перемишлі та перемишльському регіоні*, [w:] *Магістеріум. Вип.57: Мовознавчі студії*, Нац. ун-т „Києво-Могилян. акад.” 2014, s. 19-24; *Fonetyka mieszkańców Przemysła i okolic na tle polsko-ukraińskich kontaktów językowych*, [w:] *Komparatywni doslidzenia słowjanskych mow i literatur. Pamjati akademika Leonida Bułachowskiego*, Centrum wydawniczo-poligraficzne Uniwersytet Kijowski, Kijów 2010, s. 21-32; *Bilingwizm polsko-ukraiński. Badania wśród ukraińskiej młodzieży uczącej się w Przemysłu*, [w:] *Kijowskie Studia Polonistyczne*, pod red. R.P. Radyszewskiego, Tom XV, Wyd. Centrum wydawniczo-poligraficzne Uniwersytet Kijowski, Kijów 2009, s. 425-436.

ORCID: 0000-0002-1986-3266

E-mail: katarzynadzierzawin@gmail.com